

УДК378.016:811.161.2(075.9)

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В УМОВАХ
КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ**

О.П.Огринчук

У статті розглянуто особливості викладання української мови як іноземної в умовах кредитно-модульної системи. Подано аналіз ефективних інноваційних підходів, методів, які виводять навчання на якісно новий рівень.

Ключові слова: методика, інноваційні технології, українська мова.

THE PECULIARITIES OF TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE IN A CREDIT-MODULAR SYSTEM

O.P.Ohrynychuk

Summary. The present article is devoted to the review of functional-and-semantic load of the category of the present tense in poetic texts. The comprehensive research of the language-and-expressive peculiarities of a verb category of the present tense confirmed its distinct semantic-and-aesthetic potential in the analyzed texts and proved the ability of present tense forms to convey not only one moment of speech but also a longer period of time which creates favorable conditions for their broad expressive use. It is explored that in the poetics of M. Bazhan the imperfective aspect verb mostly has a depicting character, whereas in the works of I.Drach the present tense forms are used to show a constant, unlimited action. It has been studied a style forming role of the category of the present tense which forms the specifics of comprehension and determines peculiarities of an individually author's style. When characterizing verbs of the present tense we may conclude that they model a text differently, influence a text forming process. A person thinks and operates with the categories of a subjective time. It is established "time" to be an important part of the linguistic world-image. The ability to realize time in the light of subjective feelings underlies in the use of the category of time in a poetic text where it acquires individually author's filling.

Keywords: a poetic text, a verb, category of time.

Постановка проблеми. Питання про вивчення української мови як іноземної у немовних ВНЗ України досі залишається відкритим і потребує нових дидактичних підходів. Оновлення системи освіти в Україні, її зорієнтованість на входження у світовий освітній простір, супроводжується суттєвими змінами. Зміст навчання заповнюється сучасними знаннями і вміннями, удосконалюються форми й методи викладання української мови як іноземної, оновлюються підходи, проходить адаптація викладачів і студентів до нових умов життя. Нині науково-педагогічна діяльність зосереджена на пошуку нових методичних і методологічних підходів формування компетенції медичних працівників – високоосвічених і високопрофесійних фахівців медичної галузі. Найбільшою популярністю серед іноземних громадян користується спеціальність лікаря.

Підготовка спеціалістів з числа іноземних громадян має свої особливості і труднощі, вивчення та аналіз яких необхідні для розробки не лише окремих методик викладання конкретних дисциплін, але й загальної методика навчання іноземців [3, с. 128].

Аналіз наукових досліджень з даної проблеми. Сучасна методологія вже має значний досвід у розв'язанні означених питань. На сьогодні вже є певна кількість праць, присвячених інноваційним підходам у викладанні гуманітарних предметів у вищій школі. Ці питання знайшли своє відображення у працях таких науковців: П.Аскосянц, О.Біляєв, Я.Гладир, І.Жовтоніжко, Т.Єфімова, І.Кочан, В.Марценюк, О.Мінцер, О.Кужель, А.Кулик, П.Сердюков, Г.Тохтар, В.Федорук та ін.

Оскільки українська мова є не тільки частиною культурного простору іноземних студентів, але й запорукою майбутнього кар'єрного успіху, то проблема вибору методичного напрямку та ефективного підходу при вивченні української мови як іноземної є актуальною.

Метою нашого дослідження став пошук нових методів і ефективних підходів до вивчення української мови як іноземної у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на реформування навчального процесу в ВНЗ України відповідно до загальноєвропейських вимог щодо якості освіти, на даний час немає чіткої класифікації методів навчання, яка б охопила широкий і різноманітний діапазон традиційних і нетрадиційних методів викладання української мови як іноземної.

І.Кочан вказує на те, що методи навчання – надзвичайно складні психолого-педагогічні та соціально-педагогічні утворення. При розкритті їхньої сутності виявляється, що їм властиві не одна, а кілька істотно важливих ознак, і через те будь-якій з них можна віддати перевагу лише в цілком конкретних педагогічних умовах [7, с. 27].

Сьогодні неможливо зупинитися на тих чи інших методах. Тільки інтегруючись, доповнюючи й поєднуючи традиційні і нетрадиційні методи викладання української мови як іноземної у вищих навчальних закладах можемо отримати цілісну картину в досягненні очікуваних результатів.

Основною метою навчання української мови як іноземної є комунікативна, яка визначає увесь навчальний процес, що викликає необхідність реалізації комунікативно-діяльнісного підходу – вивчення мови як засобу спілкування в процесі взаємопов'язаного та цілеспрямованого вдосконалення чотирьох видів мовленнєвої діяльності учнів – аудіювання (слухання, розуміння), читання, говоріння, письмо. При цьому такий розподіл у процесі життя нерівномірний: найменше ми пишемо, а найбільше слухаємо й читаємо. Відповідно, більше зусиль спрямовуємо саме на розвиток уваги, вміння слухати тексти іноземною мовою (українською) і вміння правильно висловлюватись цією ж мовою. Зі свого боку, робота над мовною теорією, формування умінь підпорядковується інтересам розвитку мовлення; передбачає широке застосування інтерактивних методів навчання; оптимальне поєднання фронтальної, групової та

індивідуальної форм організації навчального процесу [2, с. 228].

Одним із шляхів розв'язання проблеми підвищення пізнавального інтересу студентів до вивчення української мови як іноземної є використання інноваційних технологій у навчанні, що допоможе викладачам впровадити та вдосконалити нові методи роботи, підвищити якість та ефективність навчального процесу й рівень знань студентів. Враховуючи різні засоби навчання, можна говорити про те, що особливе місце відведене комп'ютерній техніці, телекомунікаційним системам.

Інноваційні технології передбачають такі підходи до викладання української мови як іноземної:

1. Інтерактивні методи викладання — відмову від авторитарного стилю викладання; орієнтацію на особисті якості студента; розвиток таких форм навчання, як діалог та полілог; розуміння іншомовної комунікації як спонукання партнера до діяльності мовленнєвого та немовленнєвого порядку; розгляд знань як сукупності навичок, що актуалізуються в системі діяльності студента; розвиток зацікавленості студентів у здобутті знань; оцінювання; самооцінювання.

2. Використання технічних засобів навчання (комп'ютерних та мультимедійних, мереж Internet для контролю знань, зберігання й використання навчальних матеріалів, планів занять, граматичних довідників, словників різних типів тощо) [5, с. 10].

Активному впровадженню інноваційних технологій іноземної (української) мови (далі ІУМ) в останні роки приділяється велика увага. Різноманітні електронні підручники, контролюючі програми, електронні словники, редактори текстів, енциклопедичні програми можуть бути успішно використані під час вивчення ІУМ. Саме цим зумовлена увага педагогів та методистів до інновацій [1, с. 3-6].

Як зазначає А.Чернова, сучасні технології в освіті – це професійно-орієнтоване навчання української мови як іноземної, застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, робота з комп'ютерними програмами (система мультимедіа), дистанційні технології в навчанні, новітні текстові технології (створення банку діагностичних матеріалів з навчальної дисципліни “Українська мова як іноземна” для проведення комп'ютерного тестування з метою самоконтролю навчання студентів) [8, с.319].

У методології викладання української мови як іноземної допомагають інтерактивні методи викладання іноземних мов. Інтерактивність розуміємо як активну двосторонню взаємодію викладача й студента, що передбачає, крім зацікавленості студента, ще й креативне переосмислення ним здобутих знань. Інтерактивне навчання можна визначити як взаємодію учасників процесу здобуття знань за допомогою викладача, що володіє методами, спрямованими на оволодіння цими знаннями, набуває необхідних, згідно з навчальною програмою, знань та умінь [6, с. 10].

У системі інтерактивного навчання виділяють такі основні принципи методики співробітництва:

1. Позитивна взаємозалежність – група досягає успіху за умови гарного виконання завдань кожним студентом.

2. Індивідуальна відповідальність – працюючи в групі, кожен студент виконує своє завдання, відмінне від інших.

3. Однакова участь – кожному студенту надається однаковий за обсягом час ведення бесіди або завершення завдання.

4. Одночасна взаємодія – коли всі студенти залучені до роботи [4, с. 57].

Провідними ознаками та інструментами інтерактивної педагогічної взаємодії є: полілог, діалог, міжсуб'єктні відносини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія та інше. На основі вдало підібраних тем діалогів та полілогів, студенти можуть вивчати професійну термінологію, вдало копіювати життєву ситуацію. Щодо мовленнєвої ситуації, то необхідною умовою має бути якнайповніше наближення до умов природного спілкування й стимулювання студента до мовленнєвої діяльності. Комунікативні ситуації можуть бути створеними на основі діалогу, оскільки саме він передбачає природне та повне використання мовленнєвих умінь.

На заняттях з української мови як іноземної викладачі практикують такі форми інтерактивних методів: “Пригадай”, “Знайди пару”, “Мовне поле чудес”, “Мікрофон”, “Незакінчене речення” (викладач розпочинає речення, а студент його доповнює усно), “Мозковий штурм”, “Евристична бесіда”, “Результат” (студенти по черзі роблять висновки про те, чого вони навчилися на занятті, якого результату досягли, проявляють, креативність, відповідають на проблемні питання, беруть участь в експрес-опитуванні).

Використовуючи на заняттях інноваційні методи, викладачі поєднують традиційний досвід у нетрадиційних формах, що враховує інтереси, нахили й здібності кожного студента, розвиває креативне мислення.

До інноваційних навчальних методів можна віднести:

– навчання з використанням комп'ютерних технологій (створення презентації, використання інтернет-ресурсів. Це дозволяє педагогу створити анімаційний опорний конспект уроку, включити відео- й аудіофрагмент, відтворити в динаміці якість явища чи подію, що допоможе студентіві-іноземцю легко

засвоїти новий лексичний матеріал); відео-ряд сприяє кращому засвоєнню лексики без звертання до мови-посередника. Мультимедійні засоби можуть бути представлені різними форматами. Їх використання дає можливість сприймати інформацію більш спрощено, уможливує представлення інформації не тільки в текстовому вигляді, а й з аудіо- чи відеосупроводом. Мультимедійні технології охоплюють електронні підручники, самостійно підготовлений викладачем матеріал, презентацію інформації за допомогою Power Point, відео-метод, електронну пошту, рольові ігри, електронні інтерактивні дошки та інші.

- *метод сценарію* (цей метод передбачає креативне планування, підбір гіпотез, систематизацію та презентацію роботи. Запропонована історія містить елементи драми та рольової гри).

- *метод рольової гри* (рольова гра є активним методом навчання, розвиває комунікативні здібності студента. Рольова гра є засобом емоційної зацікавленості, розвивається позитивна динаміка). Саме цей метод є ефективним при подоланні мовного бар'єру, значно поповнює лексичний запас студентів, розвиває пам'ять, створює мисленнєве поле діяльності.

- *метод навчання у лікарнях* (кожен студент отримує пацієнта та історію його хвороби, далі самостійно вивчає історію хвороби, спілкується з пацієнтом і призначає лікування). Цей метод дозволяє моделювати взаємини лікаря й пацієнта, а також розвиває професійні навички.

Варто звернути увагу на те, що модульно-кредитна система навчання студентів передбачає самостійне вивчення. Для забезпечення якісної організації самостійної роботи іноземних студентів-медиків викладацьким колективом укладено посібник «Українська мова як іноземна (робочий зошит)». Такого типу робочі зошити розроблені для різних курсів і використовуються для виконання аудиторних завдань, а також для самостійної роботи студентів. Наявність такого зошита значно полегшує роботу викладача в академічних групах з різним рівнем підготовки, дає можливість варіювати форми роботи відповідно до інтелектуального розвитку студентів. Практичні завдання вибудовуються таким чином, щоб студентам легко було засвоювати як лексичний, так і граматичний матеріал. Тексти, вміщені в робочих зошитах, демонструють комунікативні моделі в різних побутових ситуаціях, зорієнтовують студентів на конкретні життєві випадки, де українська мова просто стає необхідністю. Це, наприклад, «У магазині», «У ресторані», «У бібліотеці», «У гостях», «В університеті», «На пошті», «Знайомство», «Заповнення бланків документів» та інші. У процесі добору текстового матеріалу викладачі беруть до уваги комунікативний мінімум, який необхідний у повсякденному житті. Враховуючи професійну діяльність майбутніх медиків, підібрано відповідно такі розмовні теми: «Поліклініка», «Лікарня», «Медичні заклади», «Захворювання органів і систем», «Профілактика та лікування захворювань», змодельовано типові комунікативні ситуації, у процесі яких розвивається діалогічне мовлення.

Крім того, у робочих зошитах подається матеріал, який дає фундаментальні знання про державні та релігійні свята України, українську культуру та ментальність, релігійні течії, клімат, рослинний і тваринний світ та інші, що розвиває пізнавальний інтерес студентів, мотивує навчання.

Висновки. Проаналізувавши сучасні методи й підходи до вивчення української мови як іноземної, можна дійти до таких висновків, що впровадження інноваційних технологій значно покращує якість презентації навчального матеріалу, поліпшує ефективність його сприйняття та засвоєння студентами; підвищує рівень мотивації до вивчення української мови як іноземної; створює умови для плідної співпраці між викладачем та студентом; надає підґрунтя для особистісно-орієнтованого навчання та виступає невід'ємним елементом сучасного заняття, оскільки передбачає моделювання життєвих ситуацій, розкриття творчого потенціалу студентів.

Слід зазначити, що й надалі продовжують з'являтися інноваційні техніки у викладанні української мови як іноземної. Подібні дослідження є досить перспективними, оскільки триває пошук ефективних інноваційних підходів, які б вивели навчання на якісно новий рівень.

Література

1. Аскосянц П. Г. Основи методики створення та застосування комп'ютерних програм у навчанні іноземних мов / П. Г. Аскосянц, Г. С. Чекаль, П. І. Сердюков. - К.: КДПІМ, 2004. - 108 с.
2. Бакум З. П. Українська мова як іноземна: Лінгводидактичні проблеми // Філологічні студії. - Вип. 5. - Хмельницький, 2010. - С. 226 - 232.
3. Вилка Л. Я. Аспекти викладання української мови як іноземної у медичному ВНЗ / Науковий вісник, 2010. - С. 128 - 133.
4. Глушок Л. М. Застосування інтерактивних методів при викладанні англійської мови у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії / Л. М. Глушок // Педагогічний дискурс. - 2010. - Серпень. - С. 56-59.
5. Інтерактивні технології навчання / [авт. - упор. І. І. Дівакова]. — Тернопіль : Мандрівець, 2009. - С. 23 - 27.
6. Кашлев С. С. Технология интерактивного обучения / С. С. Кашлев. - Минск : Беллорусский верасень, 2005. - 220с.
7. Кочан І. М. Контрольні завдання з методики викладання української мови. І. М. Кочан. - Львів : Видав. Центр Львівського ун-ту (вид. Друге, доповнене і перероблене). - 2005. - 340с.
8. Чернова А. В. Інноваційні підходи у викладанні української мови як іноземної / А. В. Чернова // Учені записки Таврійського національного ун-ту ім. В. І. Вернадського. - 2012. - Том 25 (64). - № 1. - С.318 - 322.